
КОНФЕРЕНЦІЯ ДО 200-РІЧЧЯ МИХАЙЛА МАКСИМОВИЧА

Ольга БУДУГАЙ

14 жовтня ц. р. в Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті імені Григорія Сковороди на базі філологічного, історичного й природничо-географічного факультетів відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція “Наукова спадщина Михайла Максимовича (до 200-річчя з дня народження вченого)”, в якій взяли участь фольклористи, літературознавці, мовознавці, історики, природознавці й журналісти з Києва, Львова, Черкас, Одеси, Запоріжжя, Кіровограда, Канева, Переяслава-Хмельницького. Вступним словом її відкрив проректор з наукової роботи Переяслав-Хмельницького університету, заступник голови оргкомітету конференції С. Рик.

Особливістю конференції стала тісна співпраця фахівців кількох галузей науки, освіти, культури. Доробок М. Максимовича (3 (15) вересня 1804 р. – 10 (22) листопада 1873 р.) досліджували з різних поглядів, багатогранно інтерпретували енциклопедичність, цілісність діяльності ученого-просвітителя. Наукова спадщина М. Максимовича безцінна, адже за 69 років свого життя він виявив себе як видатний мислитель, філолог, історик, ботанік, фольклорист, журналіст, громадський діяч демократичного спрямування. За словами ініціатора цього наукового зібрання М. Корпанюка, М. Максимович належить “до когорти світлих благовісників вічної правди і свободи”. Гості й госпо-

дарі відчували піднесену атмосферу конференції ще й тому, що ця подія відбувалася саме у свято Покрови Богородиці, до якої з пошаною ставилися наші пращури, особливо козаки.

Науковців щиро привітали юні земляки М. Максимовича – учні Дівичківської спеціалізованої ЗОШ 1–3 ступенів. У національному вбранні діти виконали два зразки автентичного фольклору с. Дівички Переяслав-Хмельницького району Київщини: пісні “Два слідочки”, “Ой у полі верба рясна”. На конференції виступила директор цієї школи М. Кравець і запропонувала підтримати пропозицію колективу школи про присвоєння цьому навчальному закладу імені Михайла Максимовича.

На пленарному засіданні з ґрунтовними доповідями виступили відомі науковці. М. Дмитренко у доповіді “Фольклористична концепція М. Максимовича” дав оцінку вагомому внеску вченого у збирання й дослідження фольклору. О. Пилипчук проаналізував діяльність М. Максимовича в контексті становлення і розвитку науки та освіти в Україні. Про роль М. Максимовича-біолога вели мову В. Вергунов (“Агрономічна думка в університеті св. Володимира”), С. Рудик (“Внесок М. Максимовича у розвиток природознавчих наук”).

Г. Токмань виступила з рецензією на монографію М. Корпанюка “Дзвін предківської слави”. Ця історіографічна праця присвячена

М. Максимовичу як досліднику “Слова о полку Ігоревім”. Коментуючи художні переклади, творчу лабораторію, наукові пошуки та висновки М. Максимовича, автор монографії застосовує принцип подвійної оптики (М. Бахтін): по-перше, він визначає місце праць М. Максимовича у його часі, по-друге, бачить їх значення в розімкненому великому часі існування українства. Г. Токмань зазначає, що в результаті узагальнення значного документального матеріалу, М. Корпанюк пересвідчився в тому, що поетичний переклад пам’ятки українською, який зробив М. Максимович, позитивно вплинув на статус нашої мови у свідомості не тільки українців, а й представників російської інтелігенції. Г. Токмань наголосила, що “ця монографія є зразком наукової сумлінності та джерелознавчої ґрунтовності: автор виявляє увагу до кожного слова, фрази, зіставляючи переклад або тлумачення, запропоновані М. Максимовичем, з текстом оригіналу поеми”.

На конференції відбулись презентації монографії М. Корпанюка “Слово і дух України княжої та України козацької (М. Максимович — дослідник давньоукраїнської літератури”. — Черкаси: Брама, 2004. — 278 с., а також навчального посібника М. Величковича та Л. Мартинюка “Український рукопаш гопак”. — Львів: Ліга-Прес, 2003. — 152 с. Презентовані книжкові новинки викликали жвавий інтерес і серед науковців, і серед студентів, які мали можливість почути доповіді й брати участь у науковій дискусії як на пленарному засіданні, так і під час роботи секції.

Після цих презентацій розпочали роботу 4 секції конференції: літературознавча, мовознавча, історична і природознавча.

Активно й злагоджено діяла літературознавча секція під керівництвом Г. Токмань (секретар Н. Смірнова).

С. Нікітчина (Переяслав-Хмельницький) у своїй доповіді “Михайло Максимович — видатний дослідник духовних скарбів українського народу” наголосила на актуальності порушених М. Максимовичем проблем для сьогодення, проаналізувала його діяльність як ученого-етнографа, дослідника народних повір’їв, обрядів, пов’язаних зі святами цілорічного календарного циклу — від весни й до кінця зими.

В. Задорожний (Київ) зробив спробу розкрити питання “Бурлеско-травестійна традиція в сучасній українській культурі”, за його

власними словами, “в бурлескному руслі”. М. Корпанюк (Переяслав-Хмельницький) у своїй доповіді “История древней русской словесности” М. Максимовича як основа національного академічного літературознавства” підкреслив: “Те, що в красному письменстві для нас важить Т. Шевченко, важить М. Максимович в науці”. Саме у працях М. Максимовича дослідники вперше зустріли риси академізму. Ця теза була ґрунтовно аргументована.

Н. Смірнова (Переяслав-Хмельницький) побудувала свою доповідь “Концепція культурно-історичної школи у фольклористиці” на матеріалах альманаху “Киевлянин”, навела ряд слушних прикладів із зазначеного видання. М. Карп’юк (Переяслав-Хмельницький) виокремила як важливу якість М. Максимовича-дослідника його вміння не лише аналізувати, але й синтезувати, поцінювала його внесок у ноосферний аспект пізнання світу й завершила свою доповідь своїм власним віршем-посвятою з нагоди ювілею М. Максимовича.

Т. Александрович (Черкаси) зіставила погляди на народну творчість Г. Сковороди й М. Максимовича. В. Подрига (Переяслав-Хмельницький) виступив з доповіддю “Оцінка М. Максимовичем панегіричної поезії XVII — XVIII ст.”

Участь у роботі секції взяв член Спілки журналістів, письменник І. Шпиталь, який наголосив на важливості вивчення наукового доробку М. Максимовича і його збереження для прийдешніх поколінь.

Надіслала текст своєї доповіді Н. Зелінська (Львів). У статті “М. Максимович як творець та видавець української наукової літератури нового часу” вона розглянула один із суттєвих аспектів багатогранної діяльності М. Максимовича — його редакторську роботу та втілення в життя основних науково-видавничих проєктів.

Секція мовознавства працювала під керівництвом Л. Кожуховської (секретар Т. Левченко). Були заслухані й обговорені доповіді В. Задорожного (Київ) “Семантичний чинник в акцентуації дієслів”, Т. Чубань (Переяслав-Хмельницький) “Особливості модальності речень як компонента зовнішньо-синтаксичної сфери структури речень (на матеріалі праць М. Максимовича)”, Л. Кожуховська (Переяслав-Хмельницький) “Типологія слов’янських мов у працях М. Максимовича”, Т. Товкайло (Переяслав-Хмельницький) “Мовознавство —

одна із творчих граней М. Максимовича”, Т. Левченко (Переяслав-Хмельницький) “Фонетично-морфологічні ознаки української мови в опрацюванні М. Максимовича”.

Виступили також науковці Л. Семененко (Одеса), С. Лазаренко (Одеса). Надіслали тексти своїх доповідей мовознавці: Н. Бикова (Київ), Г. Межжеріна (Київ), О. Крижанівська, Н. Журавльова.

О. Крижанівська (Кіровоград) свою статтю “Науковий доробок М. Максимовича як об’єкт вивчення студентами-філологами” присвятила вивченню питання місця і ролі наукової спадщини М. Максимовича у фаховій підготовці майбутніх вчителів-словесників.

Н. Журавльова (Запоріжжя) у статті “Не забувайте щирого вашого друга...” (Відображення етнопсихологічних ознак української ввічливості у листуванні Тараса Шевченка з подружжям Максимовичів) на епістолярному матеріалі аналізує мовно-етикетні засоби вираження ввічливості, в яких віддзеркалені основні етнопсихологічні риси української ментальності: релігійність, доброта, ласкавість, сердечність і щирість.

Історична секція провела свою роботу під керівництвом О. Колибенка (секретар Л. Котлярова).

Змістовною і наочною була доповідь подружжя активних археологів-практиків О. Колибенка й О. Колибенко (Переяслав-Хмельницький) “Археологічні та історико-краєзнавчі дослідження Переяславщини (слідами М. Максимовича)”. Л. Котлярова (Переяслав-Хмельницький) розкрила тему “Календарна обрядовість Переяславщини у етнографічних дослідженнях М. Максимовича”.

З особливим інтересом була сприйнята й обговорена доповідь М. Величовича та Л. Мартинюка (Львів) “М. Максимович про національні особливості воїнської майстерності”. Далі пролунали доповіді М. Товкайла (Переяслав-Хмельницький) “Реліктові типи надмогильних знаків в Середній Наддніпрянщині”, В. Скутіної (Переяслав-Хмельницький) “Спадщина М. Максимовича як джерело пізнання звичаїв, традицій та побуту українських козаків”, М. Роздобудька (Переяслав-Хмельницький) “Нові дослідження Змієвих валів Переяславщини (у світлі археологічних здобутків М. Максимовича)”, О. Юрченка (Переяслав-Хмельницький)

“Пізньосередньовічний Переяслав у науковій спадщині М. Максимовича”, С. Рика (Переяслав-Хмельницький) “Проблема людини й душі у наукових студіях М. Максимовича”, В. Заріцької (Переяслав-Хмельницький) “Міфологічний напрям в історико-культурних дослідженнях М. Максимовича” та Т. Хмельницької (Переяслав-Хмельницький) “Проблеми педагогічної діяльності Михайла Максимовича”.

Надіслано доповідь О. Кіяна (Кіровоград) на тему “Роль Михайла Максимовича в становленні Володимира Антоновича як історика України”, в якій розглядається методологія історії і концептуальні положення М. Максимовича стосовно історії України. Підкреслюється їх вплив на тематичну спрямованість та загальний підхід В. Антоновича до осмислення національного історичного процесу.

Плідно працювала природознавча секція під керівництвом О. Пилипчука і В. Куйбіди (секретар О. Глоба).

Викликала інтерес доповідь наукового співробітника Канівського природного заповідника Київського національного університету ім. Т. Шевченка Л. Чорної “Архівні джерела про заповідник імені Михайла Максимовича (20–30-ті роки ХХ ст.)”. Л. Чорна розповіла про історію створення заповідника та його діяльність.

Н. Хмельницькою та О. Пільтяй у доповіді “Внесок М. Максимовича у розвиток університетської науки в Україні” звернено увагу на діяльність М. Максимовича як першого ректора Київського університету, а також на його значний внесок у становлення й розвиток національної свідомості українського народу, на проведену велику роботу по залученню науковців та аматорів до вивчення історії та археології Києва та його околиць.

І. Івченко та М. Федорончук у доповіді “Про формування етнотаніки українськими природознавцями” висвітлили зв’язки народних назв рослин із науковими назвами. У доповіді “Народна природнича термінологія” В. Куйбідою розглядалися особливості наукової та народної природознавчої термінології.

В. Джуран та Н. Крецул у доповіді “Місце праць М. Максимовича в розвитку систематики рослин” аналізували основні роботи М. Максимовича в галузі систематики рослин, наголошували на їх значенні в розвитку ботанічної науки,

розповідали про рукописні лекції М. Максимовича, знайдені в архівах Інституту рукописів НБ України ім. В. Вернадського.

І. Кудренко (Київ) надіслала доповідь на тему “Михайло Максимович — видатний ботанік”, де проаналізовано процес становлення М. Максимовича як природознавця, його внесок у розробку тих розділів ботаніки, які й дотепер не втратили своєї актуальності.

В. Вергунов та О. Пилипчук внесли пропозицію про проведення конференції, присвяченої М. Максимовичу, один раз на кожні 2 роки, мотивуючи це тим, що публікацій його праць з ботаніки немає і багато цінних матеріалів залишилося в рукописах.

В. Куйбіда запропонував вивчити та інвентаризувати перелік народних назв рослин, які зібрав Михайло Максимович і які ввійшли до словника Анненкова, а також типізувати їх.

На підсумковому пленарному засіданні було одностайно схвалено пропозиції:

1. Підтримати пропозицію колективу Дівичківської спеціалізованої ЗОШ І–ІІІ ст. школи Переяслав-Хмельницького району про присвоєння цьому навчальному закладу імені Михайла Максимовича.

2. Проводити конференції, присвячені дослідженню наукового доробку Михайла Максимовича один раз на 2 роки по черзі в таких ВНЗ: у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, у Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького і в Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному університеті імені Григорія Сковороди.

Матеріали конференції будуть видані окремим збірником.

Переяслав-Хмельницький